

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XXIV. KÖTET. 1917 JÚLIUS—AUGUSZTUS. 7—8. FÜZET.

Ulbrich Ede.

1854—1917.

Irta: DR. KERTÉSZ ABA.

Harminez év előtt hozott vele össze a sors oly téren, melyen EDE barátunk fiatal, üde kedélye, nemes szíve, élesen gondolkodó agya, — egész lénye uralt egy szűkebb, ideálisan gondolkodó társaságot. A képzőművészet iránti szeretet és lelkesedés liktetett ennek a kis társaságnak életében és az élet mozgató ereje, lelke, ULBRICH EDE volt. Akkor nem is sejtettem, hogy még egy másik téren is fog találkozni rokonérzésünk, nem sejtettem, hogy ezen a téren kifejtett tevékenységének végső eredményeképen nekem kell reá borítanom a halotti lepel.

A halotti lepel visszaemlékezést takar, vágyik reá lelkem,

hogy fellebbentsem. ULBRICH EDE Iglón született 1854 október 9-én. Szülővárosában végezte középiskoláit és a katonai kötelezettség betöltése, valamint a budapesti egyetemen a jogi és államtudományi vizsgák letévése után a Creditverein-nál vállalt hivatalt Bécsben, ahol a magyarországi ügyek intézését bízták reá. 1861-ben meghívást kapott Budapestre tőzsdei jogügyi titkárnak s ezt a hivatalát tragikus haláláig viselte azzal a buzgalommal, lelkiismeretességgel és kitartással, mely lényét jellemezte. Ennek a kiváló és buzgó szolgálatnak elismerésül jutalmazta még ő felsége, a mikor Ferencz József-rendje lovagkeresztjével tüntette ki.

Melegen érző szíve nem maradhatott egyedül, megnősült és családi körében, neje, két leánya, vejei és unokái körében mosolygott a boldogság.

ULBRICH EDÉ-ben már serdülő korában megnyílvánult a szép iránti érzék és a természet szeretete. Tanuló korában ügyesen rajzolt és gyűjtött mindent, de különösen a lepkéket. Egy német közmondás azt tanítja: „Alte Liebe rostet nie.“ — Ennek igazságát lépten-nyomon észleljük az életben. ULBRICH barátunk sem menekülhetett gyermekkori szenvedélyeitől. Budapestre kerülvén, megismerkedett STETTKA GYULA festőművésszel, a kinek behatása alatt és biztatására ismét kezébe vette az ecsetet. Több megkapó csendélet bizonyítja ügyességét és nemes, tiszta ízlését.

Baráti körében képvisárló társaságot szervezett és ezt lelkesen vezette s csak akkor lépett vissza, a mikor egyes becsempészett tagok megzavarták azt a nemes harmoniát, melynek megteremtő és fenntartó lelke ő volt. Itt találkoztam vele először az életben és ismertem meg nemes lényét. Nemes szív, gyöngéd lélek volt; nehezen ismerkedett és barátkozott, de ha valakiben felismerte a rokonérzést, szíve teljes melegével ragaszkodott hozzá és nem volt alkalom, hogy ezt ne érezte volna barátjával.

Minden művészi lélek természetimádó. Lehetetlen is ezt másképen elképzelni, hiszen a természet bájainak felismerése, észlelése, a gyönyörködtető színpompa az a tényező, mely felkölti az avatottban a művészi érzéket és a természet utánzása iránti vágyat.

Képzeltető-c, hogy nem költötte volna fel ULBRICH EDÉ-ben ifjúságának második szenvedélyét, a lepkegyűjtést. A pillangó! Ez felelt meg leginkább az ő művészi hajlamának; az alakban nyilvánuló finom rajz és a színpompa, mely egyes egyedeknél oly gyönyörteljes tonusokban tanúja a természet alkotásának, a legnagyobb festőművész remeklésének. Szinte megihletve fojtottam el lélekzetemet is, ha tanúja voltam annak, mikor kezébe vett egy feszített pillangót és tágranyílt szemekkel, kipirult arccal szemlélte s halkán susogta: „fölséges“, „nagyszerű“. Látszott rajta, hogy nemesak a szemlélt faj érdekli, de bámulja és át van hatva a természet megnyilatkozásától, alkotásától is. Az 1890-es évek elején kezdett újra gyűjteni és szorgalmával, valamint kitartásával megalkotta Magyarország egyik legnagyobb palearktikus lepkegyűjteményét. Megismerték külföldön is, csereösszeköttetésben volt Európa legnagyobb gyűjtőivel. Szerzett ismereteivel nem fukarkodott, lényéből folyik, hogy tapasztalatait szívesen közölte lepkésztársaival és örömet vette tudomásul, ha utasításai alapján boldogultak.

Irodalmi működése válogatott és kiváló volt, nem írt sokat és hiábavalót, a mint azt gyakran tapasztaljuk, de a mit írt, azt lelki-

ismeretesen és érdekesen írta meg; mindig tapasztalataiból indult ki és a tényeknek megfelelően, a való igazságtól soha el nem tért. Ennélfogva kutatásait az alaposság jellemzi. Nagy érdemei vannak Péczel és környéke lepkefaunájának felkutatásában. Péczelen lévő nyaralójában töltötte a nyári hónapokat, itt pihente ki magát az örökké munkálkodó szervezete, de pihenése itt is az volt, hogy gyűjtött és barangolt a felső szabad természetben.

Irodalmi munkásságát a következő összeállítás mutatja, megjegyezvén, hogy cikkei mind a Rovartani Lapokban jelentek meg:

1. Adalék a magyar lepke-faunához. — V, 1898, p. 119—121.
2. Két Geometrának új fajváltozata. — VII, 1900, p. 85.
3. Adatok Fejér- és Komárommegye lepke-faunájához. — IX, 1902, p. 145—149.
4. A bogánccspille vándorlása. — X, 1903, p. 183—184.
5. Adalék Vas megye lepkefaunájához. — XI, 1904, p. 8—10.
6. Adatok Magyarország lepkefaunájához. I—II. — XII, 1905, p. 133—135, 155—156.
7. Korhely lepke. — XIII, 1906, p. 65.
8. Madár mint lepkevadász. — XIII, 1906, p. 88.
9. *Heliodes rupicola* Hb. — XVI, 1909, p. 86—87.
10. Szívós életű lepke. — XVI, 1909, p. 156—157.
11. Adat a pókok vérengző természetéhez. — XIX, 1912, p. 32.
12. *Rhyaroides Metelkana* Led. ab. nov. *vulnerata*. — XX, 1913, p. 118—119, két képpel.
13. Adatok Alvincz és környéke lepke-faunájához. XX, 1913, p. 144—147.
14. *Melanotikus Argynnis Lathonia* L: — XX, 1913, p. 163.
15. *Hemafrodita Satyrus Hermione* L. — XXI, 1914, p. 96, képpel.
16. Elnöki megnyitó a Magyar Entomológiai Társaság 1916. évi februárius 19-iki közgyűlésén. — XXIII, 1916, p. 51—58.
17. Isaszeg és környékének nagylepkéi. (Enumeratio Macrolepidopterorum circa Isaszeg collectorum.) — XXIII, 1916, p. 80—101.
18. *Lycæna Amandus* SCHN. var. *orientalis* STGR. Magyarországon. — XXIV, 1917, p. 73—75.
19. Isaszegi lepkeváltozatok. — XXIV, 1917, p. 75—79.
20. *Amicta Ecksteini* LD. — XXIV, 1917, p. 100—102.

ULBRICH, mint minden évben, most is kiköltözött péczeli házába, a honnan bejárogatott hivatalába Budapestre. Június 13-án is ezt akarta megtenni, várta a vonatot a péczeli állomáson, majd a nagy tolongást elkerülendő, a berobogó vonat hátsó oldala felé igyekezett, hogy a tulsó oldalról szállhasson fel. Ez az akarata volt végezete, mert a mozdony elütötte, átment rajta a következő két vasúti kocsival együtt, miközben koponyája tetejét mintegy leszelte, leütötte.

Tragikus halála nemesak részvétet keltett barátai körében, de lesújtólag hatott. Gyászba borulva emlékeziünk szeretett barátainkra és tagtársainkra. Az idő lassan enyhíti a szívek fájdalmát, de nem mossa el az emlékezést; az idő halad, felváltják egymást az évszakok, jön a tavasz, kivirít a virág, megjön a pillangók serege és meghozza újra és újra a visszaemlékezést! És e megemlékezés élni fog bennünk és utódainkban, a míg csak lesz magyar entomologia.

Amicta Ecksteini Ld.

Irta: ULBRICH EDE.¹

Az *Amicta Ecksteini* Ld. egyike azon lepkéknek, mely először Magyarországból vált ismeretessé.

Ezen minden irányban felette érdekes kis lepkének úgy alakja, mint életmódja különlegességénél fogva szerfelett felkelti a gyűjtő érdeklődését. Magyarországon a múlt század ötvenes éveinek elején Budapesten fedezték fel és 1855-ben írták le.² A Psychidákhoz tartozik, a mely család nőstényei tudvalevőleg szárny nélküliek, pondrókhoz hasonlóak és életük hernyó-korszakát zsákba burkolva töltik.

A lepke maga április utolsó harmadában repül, szürkés-fekete, átlátszó, tompán kikerekített szárnyakkal; az elnyújtottabb elülső szárnyak a közepsejt végén egy jól kivehető, a nagylepkéket jellemző, fekete foltot mutatnak fel. Csápjai mindvégig kettősen fésűsök. Potroha kissé hosszabb, mint a szárnyak, feketés-szürke, selymesfényű szőrökkel fedett, melyek a potroh felé kisebbednek és ritkulnak. A szárnyak rojtozata fekete és igen keskeny. A nősténylepke elefántesontszínű, csak a feje sötétbarnás, kevés szőrrel fedett, a láb helyek eltörpültek s alig láthatók, úgy hogy az állatok pondró módra képesek egy kis helyváltoztatásra s leginkább csak a saját tengelyük körül való hengergető mozgásra utaltak.

Mind a két nemnek a hernyói hosszúkás zsákban élnek, mely száraz fűszálakkal megrakott, mely utóbbiak a nősténynél hosszabbak és sűrűbbek, úgy hogy ennél a zsák alsó nyílásától annak felső végéig érnek; míg a hímek zsákján csak az alsó nyílás körül van néhány rövidecske fűszál felrakva és a cső $\frac{2}{3}$ része szál nélküli szokott maradni. A nőstény zsákját ennél fogva a hímekétől nagyon könnyen meg lehet különböztetni.

Zsákokat már július és augusztus havában lehet fűszálakhoz ragasztva találni. A hernyó áttelel s április elejéig él ilyen alakban.

¹ Szerzőnek utolsó rovar-tani dolgozata, melyet néhány héttel hirtelen bekövetkezett halála előtt írt meg és adott át közlés végett.

² Verhandlungen der zoolog.-bot. Gesellschaft in Wien.